

הגורמים לצמיחתה ולהתארגנותה של התנועה הציונית הלאומית של העם היהודי

א. אמנציפציה ואנטישמיות (גורם חיצוני):

במדינות מערב אירופה ובמרכזה ניתנה ליהודים אמנציפציה (שוויון זכויות אזרחי). היהודי נעשה לשווה זכויות מבחינה משפטית, פוליטית וכלכלית. האמנציפציה פתחה בפני היהודים אפשרות להשתלב במדינה מבחינה חברתית, תרבותית וכלכלית. היהודים השתלבו מבחינה כלכלית, ודווקא שילובם ובעיקר הצלחתם עוררו התנגדות רבה, קינאה ואפילו שינאה. החלו להישמע קולות לשלול מהיהודים את שוויון הזכויות. היהודים התאכזבו מהעובדה שלמרות האמנציפציה ולמרות הצורך להשתלב בחברה, עדיין נמנעה מהם ההשתלבות האמתית והם הרגישו שהם לא יתקבלו לעולם כשווים, וכי הם יוכלו להיות שווים רק בחברה שכולה יהודית. חברה כזאת הם יוכלו למצוא במקום אחר, הכוונה במדינה יהודית עצמאית ולא במדינות אירופה.

בנוסף לאכזבה מהאמנציפציה, התגברה גם האנטישמיות כלפי היהודים. בחלק מהמדינות מפלגות השתמשו בתעמולה אנטישמית, כתבו מאמרים אנטישמיים, ברוסיה היו פרעות אלימות כנגד היהודים. התגברות האנטישמיות הבהירה ליהודים של משנה כמה הם ינסו להיות חלק מהחברה הסובבת אותם, הם תמיד יישארו יהודים זרים, ולעולם לא יוכלו להיות חלק מהחברה.

ב. התעוררות לאומית בקרב עמי אירופה (גורם חיצוני):

במאה ה-19 בהשפעת תנועת ההשכלה, המהפכה הצרפתית, עמים שונים באירופה נאבקו כדי להשיג עצמאות מדינית. בני אדם הבינו כי לא נכון ולא חוקי להיות נשלט על ידי גורם זר ולבני האדם יש זכות לבחור את השלטון. בנוסף לכך הלאומיות הדגישה את המאפיינים הייחודיים לכל לאום ובני האדם הבינו כי האדם נולד לתוך לאום והוא לא יכול לאמץ לו לאום שהוא לא שייך אליו. גיבוש הלאומיות הוביל מצד אחד למאבקים של עמים להקמת מדינה עצמאית משלהם ומצד שני להבנה של זרים (בעיקר של יהודים) לא יכולים להיות חלק מהלאום. היהודים הבינו כי הם עם, לאום ולכן הם זרים וכמו עמים אחרים, גם הם צריכים להיאבק על זכותם לתנועה לאומית משלהם בדרך למדינה עצמאית יהודית.

ג. תופעת החילון - שינויים בתוך החברה היהודית (גורם פנימי):

בהשפעת תנועת ההשכלה אשר שמה את האדם והשכל במרכז ולא את האל, יהודי מפסיקים לחכות למשיח שיבוא ויגאל אותם מעונש הגלות ומחליטים לצאת מן הגולה, לעלות לארץ ישראל ולהקים בה מדינה ככל העמים, מדינה משלהם. בנוסף לכך בתקופה זו החלו לפעול תנועות יהודיות כמו "חכמת ישראל" שביקשו להגדיר את מהות היהדות המחקרים עודדו את החייאת השפה העברית וחיזקו את הלאומיות היהודית התבססה על יסודות כמו: שפה, תרבות ועוד...